

Аудит відповідності на тему «Податковий борг: удосконалення адміністрування»

(рішення Рахункової палати від 09 грудня 2025 року № 30-2)

ОБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮ:

- Державна податкова служба України
- головні управління ДПС у Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Київській, Львівській, Одеській, Полтавській областях та м. Києві
- Центральне міжрегіональне управління ДПС по роботі з великими платниками податків

ПЕРІОД АУДИТУ:

2023–2024 роки
та I півріччя 2025 року

ВИСНОВКИ

Упродовж 2023–I півріччя 2025 року адміністрування податкового боргу не функціонувало як злагоджена система: податковий борг зріс майже на 19% і станом на 01.07.2025 сягнув понад 172 млрд гривень.

Заходи, що здійснювались територіальними органами Державної податкової служби України (далі — ДПС) зі стягнення податкового боргу з платників податків, у яких виник податковий борг, забезпечили лише шосту частину всіх надходжень до бюджету в рахунок погашення такого боргу. При цьому новостворена заборгованість суттєво перевищувала суми надходження до бюджету в рахунок погашення податкового боргу: у 2023 році в 3 рази, у 2024 році — у 5 разів.

За 2,5 роки бюджет втратив 22,6 млрд грн надходжень за рахунок списання податковими органами безнадійного податкового боргу, що становило 45% загальної суми погашеного податкового боргу в цей період (49,8 млрд гривень). При цьому процедури списання такого боргу територіальними органами ДПС проводились без належної перевірки у частині застосування всього комплексу передбачених Податковим кодексом України заходів зі стягнення.

Недосконале та неузгоджене нормативно-правове забезпечення з питань адміністрування податкового боргу створювало невизначеність та неоднозначність у тлумаченні його норм під час здійснення адміністрування податкового боргу.

Ключові процеси адміністрування податкового боргу щодо його примусового стягнення, у тому числі продажу майна, що перебуває у податковій заставі, використання цінних паперів як джерела погашення податкового боргу, надання розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, відновлення списаного безнадійного податкового боргу для суб'єктів господарювання, залишаються недостатньо унормованими.

Низький рівень диджиталізації процесів адміністрування податкового боргу обмежив можливості ДПС та її територіальних органів щодо прискорення їх здійснення та уникнення або зменшення впливу людського фактору при ухваленні управлінських рішень, а також проведення належного моніторингу цього процесу. Більше 70% адміністративних дій податковими органами виконувалася у ручному режимі.

Обов'язкові заходи із примусового стягнення податкового боргу застосовувалися територіальними органами ДПС несвоєчасно та не в повному обсязі, що негативно впливало на обсяги надходжень за рахунок таких стягнень.

Наявний механізм розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу суттєво не вплинув на запобігання зростанню та погашення податкового боргу платниками податків. Упродовж періоду, що досліджувався, за рахунок цього джерела до бюджету надійшло близько 992 млн грн, або лише 4,2% погашеного податкового боргу юридичних осіб — боржників.

Прогалини у внутрішньому контролі за процесом адміністрування податкового боргу призвели до системних порушень.

ВИЯВЛЕНО

порушення та недоліки при адмініструванні дохідної частини державного бюджету (неналежний контроль органів виконавчої влади за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків і зборів (обов'язкових платежів))

350 млн грн

податкового боргу за митними платежами, що виник за результатами проведених митними органами протягом 2020–2022 років документальних перевірок, не враховано ДПС при формуванні податкових вимог платникам податків — боржникам протягом 2023 і 2024 років та майже 4 місяців 2025 року. Як наслідок, наявні ризики недонадходження цього боргу до бюджету через спливу терміну давності

229 млн грн

безнадійного податкового боргу списано без застосування до платників податків — боржників обов'язкових першочергових заходів примусового стягнення

39 млн грн

відновлено територіальними органами ДПС боржникам раніше списаного безнадійного податкового боргу без належних законодавчих підстав

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **Кабінетові Міністрів України** доручити Мінфіну спільно з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади підготувати та внести в установленому порядку на розгляд Урядові проекти нормативно-правових актів, спрямованих на впровадження цілісної системи адміністрування податкового боргу, щодо:
 - збільшення строку давності, упродовж якого контролюючим органом може бути стягнутий податковий борг;
 - скасування часових обмежень виконання платіжних інструкцій на примусове списання (стягнення) коштів платника податків — боржника;
 - спрощення умов надання платникам податків розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу;
 - удосконалення механізму відновлення списаного безнадійного податкового боргу суб'єктам господарювання.
- **Міністерству фінансів України** визначити дієвий механізм реалізації описаних у податкову заставу цінних паперів боржників, надати товарним біржам права використання електронних торгових майданчиків; деталізувати механізм і строки здійснення додаткового опису майна боржників у податкову заставу у разі збільшення

їхнього податкового боргу; розробити та затвердити нову редакцію порядку розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків з урахуванням вимог Податкового кодексу України.

- **Державній податковій службі** пришвидшити виконання заходів, передбачених Національною стратегією доходів до 2030 року, в частині розробки та впровадження IT-рішень, необхідних для забезпечення диджиталізації процесу адміністрування податкового боргу та контролю за його здійсненням; завершити впровадження електронної інформаційної взаємодії ДПС із Державною казначейською службою України та надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей у процесі примусового списання коштів на підставі електронних платіжних інструкцій; унормування окремих питань адміністрування податкового боргу в організаційно-розпорядчих актах ДПА з метою приведення їх у відповідність із нормами Податкового кодексу України.
- **Головним управлінням ДПС** у м. Києві, Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Київській, Львівській, Одеській і Полтавській областях, Центральному міжрегіональному управлінню ДПС по роботі з великими платниками податків вжити заходів для усунення встановлених аудитом недоліків, підвищити дієвість системи внутрішнього контролю при здійсненні податковими керуючими заходів зі стягнення податкового боргу з метою упередження порушення ними вимог законодавства.

РЕАГУВАННЯ

- ✓ ДПС, головними управліннями ДПС у м. Києві, Вінницькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Київській, Львівській, Одеській і Полтавській областях, Центральним міжрегіональним управлінням ДПС по роботі з великими платниками податків затверджено плани заходів реагування на рішення Рахункової палати від 09.12.2025 № 30-2 про розгляд Звіту про результати аудиту відповідності на тему «Податковий борг: удосконалення адміністрування». Виконання рекомендацій Рахункової палати розпочато.